

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 30.11.1988, sp. zn. 1 Cz 82/88, ECLI:CZ:NS:1988:1.CZ.82.1988.1

Číslo: 25/1990

Právní věta: Při stanovení výše náhrady škody způsobené na věci je třeba vycházet z nákladů (jejich ceny), které je třeba vynaložit na uvedení věci do původního stavu (§ 442 odst. 1 o. z.). Výši peněžité náhrady, vyjadřující náklady na uvedení věci do původního stavu, je třeba zjistit a stanovit objektivně a nezávisle na okolnostech souvisejících se škodnou událostí. Není-li uvedení věci do původního stavu možné, pak vodítkem pro stanovení výše náhrady škody je výše nákladů, které jsou nutné k tomu, aby odškodnění bylo poskytnuto jinak než uvedením věci v předešlý stav (např. náklady na obstarání stejné nebo obdobné věci. 1) 1) Srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 5/1978 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Soud: Nejvyšší soud ČSR

Datum rozhodnutí: 30.11.1988

Spisová značka: 1 Cz 82/88

Číslo rozhodnutí: 25

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody

Předpisy: 40/1964 Sb. § 442

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobce se domáhal vůči žalované organizaci po částečném zpětvzetí žaloby zaplacení částky 6156,- Kčs s odůvodněním, že dne 15. 12. 1985 mu vznikla škoda na jeho automobilu, když pracovník žalované organizace opožděně uzavřel mechanické závory na železničním přejezdu a došlo proto ke střetu lokomotivy s autem. Na náhradu škody v celkové výši 12 156,- Kčs zaplatila žalovaná organizace dobrovolně částku 6000,- Kčs, takže žalobce požadoval úhradu zbývajících škody.

Rozsudkem okresního soudu v Chrudimi bylo žalobě v celém rozsahu vyhověno s tím, že žalovaná organizace odpovídá za škodu podle ustanovení § 427 odst. 1 o. z. a že výše škody 12 156,- Kčs vyplývá ze znaleckého posudku.

Tento rozsudek byl změněn rozsudkem krajského soudu v Hradci Králové tak, že žalované organizaci byla uložena povinnost zaplatit žalobci částku 1796,- a do zbytku byla žaloba zamítnuta. Odvolací soud odůvodnil své rozhodnutí tím, že pokud jde o výši náhrady škody, je třeba vycházet z toho, kolik bylo účelně vynaloženo na opravu následků havárie a nikoli z pouhého odhadu výše škody. Protože znalec hodnotil náklady spojené s montáží náhradních dílů tak, jako kdyby tuto montáž prováděla

autoopravna, není možné z této částky vycházet, když žalobce provedl opravu svépomocí. „Poněvadž výši hodnoty práce na opravu žalobce neprokázal, lze mu na náhradě přiznat jen hodnotu potřebného materiálu.“

Stížnost pro porušení zákona, podaná generálním prokurátorem ČR, jejímž rozsahem a důvody je Nejvyšší soud ČR vázán (§ 242 odst. 1 o. s. ř.), směřovala pouze proti rozsudku odvolacího soudu, a to pokud šlo o závěr o výši škody.

Nejvyšší soud České republiky rozhodl, že uvedeným rozsudkem odvolacího soudu byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Podle ustanovení § 442 odst. 1 o. z. se hradí jen skutečná škoda, a to uvedením v předešlý stav; není-li to dobře možné nebo účelné hradí se v penězích.

Skutečnou škodu podle ustanovení § 442 odst. 1 o. z. je újma spočívající ve zmenšení majetkového stavu poškozeného a reprezentující majetkové hodnoty, které by bylo nutno vynaložit, aby došlo k uvedení věci do předešlého stavu. Jde vlastně o nastalé zmenšení (úbytek) majetku poškozeného, představované majetkovými hodnotami potřebnými k uvedení v předešlý stav, popřípadě k vyvážení důsledků vyplývajících z toho, že nedošlo k uvedení v předešlý stav (srov. stanovisko uveřejněné pod č. 55/1971 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, str. 339 – 441).

Z uvedeného výkladu vyplývá, že ustanovení § 442 odst. 1 o. z. neřeší jen otázku obsahu náhrady škody (hradí se zásadně jen skutečná škoda), ale v souvislosti s úpravou způsobu náhrady této škody obsahuje vlastně i pokyn pro řešení rozsahu náhrady škody. Jestliže totiž staví na první místo uvedení v předešlý stav s tím, jen tehdy, není-li uvedení v předešlý stav dobře možné, hradí se škoda v penězích, je třeba vycházet z toho, že náklady na uvedení v předešlý stav (jako základní forma náhrady) určují i rozsah náhrady odvozené. Případná peněžitá náhrada musí proto odpovídat nákladům, kterých by bylo zapotřebí na uvedení do původního stavu.

Správnost uvedeného závěru je zřejmá i s ohledem na to, že není zákonného podkladu a důvodu pro zvýhodnění škůdce či poškozeného podle toho, jaký způsob náhrady bude v konkrétním případě přicházet v úvahu. Rozsah náhrady škody nemůže být ovlivněn jejím způsobem a při stanovení výše škody je proto třeba zásadně vycházet z nákladů (jejich ceny) na uvedení do původního stavu.

V případech, v nichž uvedení do původního stavu není možné, nelze o stanovení skutečné škody (jako nákladů na uvedení do původního stavu) uvažovat. I pak je ovšem vodítkem pro vyčíslení škody výše nákladů nutných k odstranění následků toho, že uvedení v předešlý stav není možné. Tak např. při úplném zničení použité věci je třeba vycházet z její ceny (§ 443 o. z.) s tím, že na částku odpovídající ceně zničené věci lze obstarat stejnou či obdobnou věc náhradní. U motorových vozidel musí jít ovšem o cenu, za kterou lze skutečně koupit náhradní věc (obecnou cenu), stanovenou ve smyslu zásad uvedených v ustanovení § 339 odst. 2 o. z., a nikoli o účetní hodnotu zničené věci (srov. č. 27/1977, str. 312, Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Není naproti tomu rozhodné, zda poškozená věc, jejíž uvedení do původního stavu je možné, je skutečně opravována či zda je oprava dokončena. Tvrdit, že při stanovení peněžitě náhrady nelze vycházet z nákladů na uvedení do původního stavu, jestliže není věc skutečně zcela opravena, a to poškozeným nebo na jeho náklad, by znamenalo popírat (v rozporu se shora uvedenými zásadami) určující povahu naturální restituace vyplývající z ustanovení § 442 odst. 1 o. z. a činit výši škody závislou na zcela nahodilých okolnostech, které jsou pro ni právně nerozhodné. Z hlediska rozsahu není způsobená škoda v jiné výši pro případ, že je poškozená věc opravována, a v jiné výši pro

případ, že opravována není. Výši škody nelze činit závislou ani na tom, zda poškozený věc někomu daruje, prodá nebo vymění a za jakou cenu (protihodnotu), neboť i tyto okolnosti jsou nahodilé a bez souvislosti s příčinou vzniku škody.

Stejně tak (ze stejných důvodů) nelze činit výši škody závislou na tom, zda poškozený, jenž si poškozenou věc opravuje, provede práce sám či nikoli, jak a za jaké ceny obstará náhradní díly apod. Zásada, že je třeba vycházet ze skutečné ceny opravy, pokud byla provedena, tedy platí za předpokladu, že oprava byla provedena v plném rozsahu, a to opravnou k tomu určenou. I pak je ovšem třeba ještě zvažovat, zda cena byla stanovena správně, zda oprava byla provedena účelně a směřovala jen k odstranění následků škodné události a zda i po opravě není cena věci nižší než před vznikem škody (pak by výši skutečné škody představoval součet nákladů na opravu a rozdílu cen věci před poškozením a po opravě).

Uvede-li věc do původního stavu škůdce, na způsobu provedení opravy a s tím související výši nákladů nezáleží; rozhodující je výsledek. Jestliže však opravu v potřebné míře a kvalitě zajistil poškozený, nelze činit rozsah peněžité náhrady a tedy povinnosti škůdce závislý na tom, do jaké míry poškozený potřebné práce platí a do jaké míry je provádí sám, popřípadě za pomoci známých. V žádném případě pak nelze, jak učinil odvolací soud, práce, které nebyly placeny, nebrat v úvahu s tím, že „výši jejich hodnoty nelze prokázat“. I tak totiž spoluurčují náklady na opravu její cenu a znalec by mohl hodnotu prací v rámci určité opravy vyčíslit. Rozhodující jsou ovšem celkové náklady (cena) opravy. Pro takový postup, který by činil výši peněžité náhrady škody závislou na osobním přičinění poškozeného a na jiných na škodné události nezávislých okolnostech odstraňování následků škodné události, není zákonného podkladu. V důsledku přičinění poškozeného nemůže být zvýhodněn škůdce. Stejně tak by ovšem nemohl utrpět újmu (platit za náhradu škody vyšší částku) proto, že poškozený vynaložil na provedení či zajištění opravy neúměrně vysoké nebo neúčelné náklady.

Výši peněžité náhrady, vyjadřující náklady na uvedení do původního stavu, je proto třeba zjistit a stanovit objektivně a nezávisle na nahodilých okolnostech nesouvisejících se škodnou událostí. To je možné jen tehdy, vycházíme-li z ceny opravy, kterou by účtovala v daném místě a čase příslušná opravna. Takové náklady by vynaložil škůdce, pokud by je vlastním přičiněním nesnížil (což je nerozhodné), na uvedení do původního stavu. Jen při uvedeném objektivním způsobu stanovení výše nákladů na opravu a peněžité náhrady škody je tedy důsledně zajištěn určující charakter přednostního způsobu náhrady škody uvedením věci do původního stavu škůdcem.

Protože odvolací soud při určování výše peněžité náhrady skutečné škody ze shora uvedených závěrů nevycházel a zejména nebral v úvahu hodnotu prací provedených při opravě poškozené věci žalobcem, porušil zákon v ustanovení § 442 odst. 1 o. z. Jeho rozsudek byl proto zrušen (§ 242 odst. 1 o. s. ř.) a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení a k novému rozhodnutí.